

DRUŠTVENE NOVICE

Pavel Kunaver:

SPREHOD PO PLANINSKI RAZSTAVI

Eno od mojih najlepših in najglobljih doživetij v tekočem letu je gotovo sprehod po planinski razstavi, ki jo je PZS priredila v okviru turistične razstave. Ves ogromni material, ki ga je prikazala, in tudi tisti, ki ga zaradi pomanjkanja ni bilo mogoče razstaviti, pa je dokazal, da bi bila ta razstava lahko popolnoma samostojna in tako tudi bolj učinkovita in vzgojna za najširše množice. Tako pa se bojim, da ni popolnoma dosegla tistega velikega namena, ki bi ga lahko in bi ga morala, saj spada PZS k našim najpomembnejšim in najmočnejšim organizacijam. Da je tako, nam priča ogromno število obiskovalcev planinskih postojank v l. 1954 — 425 000! Koliko pa jih je, ki se v postojankah niso oglasili ali so obiskali kraje v naših gorah, kjer takih postojank ni! Ta številka in druge z njo priča, da je planinstvo postalo res vseljidski pojav, ki bi mu bilo treba posvetiti še vse večjo pažnjo.

Ob vstopu v razstavo so me najprej pozdravile suhe, zato pa tem zgovornejšee in prepričevalnejše številke. L. 1954 je imela PZS 83 društev s 34 045 člani, od katerih pripada 2968 pionirjem, 6905 mladincem, 1200 alpinistom, okoli 130 gorskim reševalcem; ima 139 planinskih postojank s 4407 posteljami, 7 bivakov, 4 razgledne stolpe. Napredek gorohodstva nam kažejo posebno nekatere začetne in končne številke, n. pr.: 1895 smo imeli 4 postojanke, l. 1945 23, l. 1954 139! Postojanke je obiskalo l. 1935 87 718 gorohodcev, l. 1954 pa 425 000. Članstvo: l. 1895 394; l. 1935 10 044; l. 1950 57 741; l. 1954 34 045. Naročniki Planinskega Vestnika: l. 1895 394 (vsi člani!), l. 1954 5400 (niti vsak šest!). Smrtnih nesreč: l. 1895 2, l. 1954 8 (kljub velikanskemu razvoju alpinistike).

Številkam je sledil zgodovinski del, ki je prikazal ves razvoj našega društva. V teh vrsticah seveda ni mogoče povedati vsega, kar je razstava nudila v slikah in predmetih. Prav zato mi je bilo tako žal, da bo razstavo videlo razmeroma tako majhno število planincev in Slovencev sploh! Mene je razstava še posebno ogrela, saj živim s planinskimi društvom in uživam njegove dobrote že nad pol stoletja. Hodil sem od slike do slike, ki kažejo naše prve ustanovitelje in borce za slovenstvo naših gora. Vse sem osebno poznal, vsi so že odšli. A ravno tu na razstavi, kjer vidiš samo še njihove slike, njihove podpise, čutiš, kako resnično je, da le »v svojih delih sam boš živel večno«. Odšli so, a njihova dela so ostala. Seme, ki so ga sejali, je obrodilo dober, bogat sad. Planine so postale naše, osrečile so še milijone Slovencev in vzdoljile premnogo domoljubov.

Tako sem potoval mimo znanih, ljubih obrazov, ki so me še dečka dobrohotno nazivali »nadobudni naraščaj«. Tu je stari prof. Orožen s svojim štabom, s katerim smo se posebno pozimi srečavali na Smarni gori (to je bil za tiste začetne čase velik podvig, saj smo jo revni dijaki mahali kar peš po stari komaj izkidanii cesti do Šentvida in dalje). Piparji, samo njihova slika je tam na steni in čedra — pa njihova ljubezen do gora, presajena iz one male skupinice v stotisočera srca Slovencev! Tam slike starih vodnikov, Bobek - Janez Pečar, stari Šmerc, ki mi je dal tako dobre nasvete za prvi moj zimski vzpon na Triglav; pa Slatnar iz Kamniških planin, ki mi je pravil o divjih kozah in neprijetnih srečanjih z divjimi lovci, ki so mu grenili življenje in, žal, enkrat tudi izvabili usodno kroglico iz puške. Pa še Lah in slavni Komac, s katerim sem imel čast iti s Triglava dol v Trento. In tam skavti na Triglavu, med njimi jaz sam še golobradec...

Poseben oddelek za častitljive starine: celo steno zavzema Pernhartova panorama s Triglava, ki je že tolikim, ki ne morejo več na Triglav, ogrela srce, ko jim je zbudila spomin na tisti veličastni razgled z našega očaka. V kotu slika starega Hacqueta, ki je s tako ljubeznijo raziskoval naše gore in njihovo lepoto. Druščino mu delata Baragovi sliki Triglava in Julijskih Alp iz l. 1778. Kakšen silen vtis so morale narediti tedaj še tako samotne gore na opazovalca, da jih je mogel tako pretirati!

Zopet posebno skupina — slike prvih večjih nesreč na naših gorah. Pod strašno steno Triglava množica ljudi, ki zama pričuje, da bi stena vrnila truplo tistega, ki je gore tako ljubil, Topolovca. Slike odkritja plošč padlim — resni obrazi sorodnikov in prijateljev. A iz krvi padlih so zrastle tisoči novih ljubiteljev. Slika tržiškega pokopališča — 9 žrtev plazu, naše prve velike smučarske nesreče. In tu, sunek v srce — moji lastni tovariši — dr. Cerk na Stolu in mladi Petrič na Skuti. In dr. Jug, in drugi...

Ze zopet

»spet ste se rahle sence prikazale,
kot nekdaž že pred motnimi očmi...«

Slike drenovcev. Moji tovariši davnih dni. Badjura še čisto mlad. Brinšek in dr. Cerkl, ki sta že davno, davno odšla. In brat Jože — sredi snega ponoči na Pasjih pečeh počivajo prvi smučarji v naših gorah. Na Brusnikih 1911 spomladi. S skrbjo se oziram proti Planjavi, kjer se na zasneženih strminah borita dva od naših...

Kar dobro, da je tega zgodovinskega kotička konec. Sega preglbokoko v srce.

Srce se je olajšalo, ko sem vstopil v oddelek, ki nam v slikah kaže lepoto naših gor. Kakšni mojstri so se zbrali tukaj: Ravnik, Krisper, Premru, Mlakar, Tavčar, Čermak, Smolej, Kališnik, Primožič, Badjura Tija, Kajzelj, Čop Jaka, Frelh in drugi se kosajo, komu se bo bolje posrečilo, prinesiti množicam v meglenih dolinah odsev gorske lepote v vseh odtenkih. Zima in poletje, trda skala in nežno cvetje, mirne in tekoče vode v blešku sonca, planinski travniki in temni gozdovi, jasno nebo in viharjni oblaki, da, prečudne tvorbe vseh vrst oblakov nad gorami, drevesne starine in razvaline, harfe viharjev na drevesni meji v svoji slikovitosti in vzpodbudni vztrajnosti v boju; vse, vse to v brezbrojni pestrosti so prinesli fotografi-umetniki s svojih potovanj v doline, da nasitijo oko lepote želnega človeka tudi v času, ko ne more v gore. Da, eno prednost ima umetna fotografija pred sicer visoko stoječo upodabljaljočo umetnostjo: za nizko ceno jo je mogoče razmnožiti in osrečiti množice. Fotografski del razstave je res najbolj bogat in razveseljiv, ker nam tako nazorno kaže tisto, po čemer vedno in vedno hrepenimo.

Fotografija in nešteti načrti pa nam še dalje kažejo naše postojanke v gorah v vseh nekdanjih in sedanjih modernih oblikah. Obenem nam dokazuje ta malone po celí razstavi razkropljeni material, koliko dela so opravili vsi prizadeti zato, da so omogočili množicam dostop v gore, ki so bile nekdanj v svoji divjosti in samoti resda silnejše, toda dostopne samo lovcem, planšarjem, drvarjem in redkim, najbolj vztrajnim učenjakom. Kot take pa seveda svojega vzgojnega poslanstva med ljudstvom ne bi mogle vršiti.

Prav poleg fotografske razstave se predstavi tudi Trenta, Komaci, Tožbarji, Krawanja in nepozabni Kugy jo predstavljajo.

Gorska straža ima tudi svoje mesto na razstavi. Prekrasne slike mojstra Trpina nam prikazujejo 36 najlepših planinskih cvetic v takih barvah, da jih človek vidi kakor žive pred seboj. Te slike so žal še vedno mrtev zaklad, ki bi moral v obliki knjige o planinski flori že davno med ljudstvo. Tako delo bi seveda posebno pomagalo pri zaščiti naših cvetic.

Mimo Aljaževega stolpa me je privedla pot v kotiček Gorske reševalne službe. Kakšen napredek! Na Stolu so z dr. Cerkom ponesrečenega dijaka spuščali po pole-denelem pobočju privezanega na stol. Pa si oglej danes Grammingerja ali Marinerja! In videl boš razloček! Skrbno je vse pripravljeno za nesreče vseh oblik, tudi v plazovih. Ominozno vise na steni sonde. Izvrstne lekarne, celo brezžični telegrafski aparati stoje na razpolago. Izvrstna mreža reševalnih postaj prisluskuje klicem z gora. Naj bi slišala čim manj S-O-S klicev!

Ko mi je dala ta razstava novega zaupanja, sem vstopil v oddelek, ki prikazuje tehnična sredstva stare in moderne alpinistike. Kakšen napredek tudi tu! Z našmeškom sem se spomnil našega edinega klina, ki smo ga uporabljali v severni steni Triglava. Bil je debelejši klin za obešanje slik...

Poln vtisov hodim dalje. Nešteti predmeti. Celo brošuro bi mogel še spisati o vsem ogromnem gradivu, ki nas veže na gore. A ustavim se seveda še pred slikami najmlajših. PZS je odkrila v učencih in dijakih mnogo nadobudnih pisateljev in morda bodočih umetnikov. Poleg njih neprekosljivi Smrekar s svojimi karikaturnimi planincev, kakršnih je še danes precej, ki bi svoje karte, litre, rekorde, Dulcineje i. dr. lahko v dolini našli.

Pod steklom še nekaj mojih akvarelov. Izmed stotin naj bi teh nekaj slik opozorilo vsakogar, kako važno je, če se potruđiš vsaj »sled sence zarje onstranske glorije« pričarati na papir. Prekrasni spomini so to. Brez slik največji vtisi tvojih tur le sčasoma oblede. Skice vseh vrst, ki si jih nekdanj naredil, pa ti tudi v poznih letih obude prelepe doživljaje srečnih dni, ki si jih preživel v gorah.

Pod lepo Koželjevo sliko Kamniških planin, pod lepim Zupančičevim verzom, mimo zemljevidov, mimo vse premalo upošteevane in znane Mazijske panorame s Triglava, mimo Čopovega kipa in njegovih spominov, mimo vodniških in drugih knjig iz davnih dni, sem prišel tudi do planinske literature. Koliko lepega in dobrega je v teh številnih Planinskih Vestnikih. Kako škoda je, da ga razmeroma tako malo planincev in Slovencev sploh čita! Koliko dela je prav v propagandi za razširjenje te krasne revije! In mnogo je bilo napisanega tudi drugega, česar se zavemo šele, če stojimo pred vitrinami planinske literature na tej razstavi.

Na koncu še slike nekaterih planincev, ki so padli za svobodo. Tu se zamisliš in ustaviš. Mi, planinski narod, kaj bi bilo z nami, če ne bi bilo takih, ki so z orožjem v roki povedali tujcu, da je to naša zemlja in da je bolje, če umrjemo na svojem, kakor da bi se uklonili okupatorju. Ljubezen do domovine in svobode je bila vzrok, da so padli. A njihova kri ni bila zaman. Gore so zopet svobodne in ljubezen do njih je vzknila v nešteti novih tisočih našegá ljudstva. Zato večna jim hvala!

Tako je šla ta planinska razstava mimo mene, mimo množic, ki so jo obiskale, in je vsaj v teh obiskovalcih izvršila svojo nalogo.

IZ ZAPISNIKOV SEJ UPRAVNEGA ODBORA PZS

Delo zemljiškoknjižne komisije nič kaj dobro ne napreduje, ker PD ne pošiljajo zaprosenih podatkov. Komisija se je sedaj odločila, da se bo obračala direktno na sodišča in jih prosila za zemljiškoknjižne izvelečke. Upa, da bo ta način uspešnejši.

Gospodarska komisija je izvršila že vrsto pregledov finančnega poslovanja PD. Revizije imajo namen predvsem nuditi društvenim knjigovodjem pomoč pri knjigovodstvu, torej neke vrste inštruktažo, hkrati pa ugotoviti, če se denarna sredstva, zlasti investicije, pravilno uporabljajo. Doslej izvršene revizije so ugotovile, da PD v glavnem pravilno posluje. Z revizijami nadaljujemo.

Ker je zaloga zemljevidov Julijskih Alp v glavnem pošla, bo PZS ponatisnila ta zemljevid. Komisija za planinska pota že zbira potrebne podatke, da bo karta čim popolnejša. Karti bo dodana tudi še zelena barva.

Glede na to, da je propagandna komisija za organizacijo planinske razstave potrebovala večja denarna sredstva, kot pa so ji bila odobrena, je PZS dodelila še kredit din 200.000.—, tako da je razpolagala propagandna komisija s kreditom din 560.000.— za ta namen.

PZS je tudi letos poslala alpinistično odpravo v Francijo, za kar je tudi že oskrbela potrebna finančna sredstva. Organizacijski vodja odprave je bil tov. Stane Kersnik, tehnični vodja pa tov. ing. France Avčič. Poleg omenjenih dveh tovarišev so odpravo tvorili naslednji alpinisti: Ciril Debeljak, Janez Krušič, Peter Ferjan, Tone Zupan, Marjan Perko, Igor Levstek, Mitja Kilar, Govekar Jože, Aleš Kunaver, Milan Pintar, Jeglič Tone, Marjan Kersič in dr. Andrej Zupančič.

Kot lansko leto, tako je komisija za alpinizem pri PZS tudi letos organizirala v Vratih alpinistični tabor, katerega so se lahko udeležili poleg alpinistov tudi planinci in spremstvu alpinistov. Tabor se je vršil od 15. VII. do 15. VIII. t. l., vodstvo tabora pa je bilo v preizkušnih rokah tov. Koblarja Staneta in Copa Jožeta.

Zasavski alpinisti so se odločili za odpravo v Durmitor. Odpravo so finansirali PD in SZDL okraja Trbovlje, nekaj pa prispevali tudi samo udeleženci.

Dne 12. maja t. l. je zasedala v Ljubljani razširjena komisija za planinska pota, katere so se udeležili poleg članov komisije še tov. Potočnik za Primorsko, tov. Zupančič za Julijsko in tov. Benkovič za Kamniško skupino. Pomenili so se o opravljenem delu na teh delovnih sektorjih in določili smernice za bodoče delo.

Komisija za planinska pota je pripravila »Dnevnik s planinske transverzale«, v katerega bo lahko vsakdo beležil vtise in zbiral žige v dokaz, da je prehodil transverzalo pot. V dnevniku je natančen opis poti, prostor za osebne podatke ter pravilnik za častni znak. Ob predložitvi tega dnevnika prejme vsakdo, ki je pot prehodil, častni znak.

Poleg omenjenega dnevnika pripravila posebni redakcijski odbor še brošuro »Vodič po transverzali«, v kateri bodo zbrane zgodovinske, geološke, geografske, biolo-

ške in etnografske zanimivosti s te edinstvene poti.

Transverzala drži od Maribora preko Pohorja, Savinjskih, Julijskih Alp in primorskih gora do Postojne in je označena s številko »1«.

L. R.

Odkritje spomske plošče Valentinu Staniču. Dne 17. VII. t. l. ob 9. uri dopoldne je PD Javornik odkrilo na Staničevi koči pod Triglavom spominsko ploščo našemu prvemu gorniku Valentinu Staniču ob njegovi 180-letnici rojstva. Po slavnostnem odkritju plošče pa so se udeleženci skupno podali na vrh Triglava.

Pri odkritju so bili navzoči zastopniki nekaterih planinskih društev in PZS. Ploščo so izdelali jeseniški železarji.

Nova planinska postojanka na Uskovnici. Na prijazni planini Uskovnici (1138 m) je PD Bohinj-Srednja vas dne 10. VII. t. l. otvorilo svojo planinsko postojanko, ki bo stalno oskrbovana. Koča ima 4 sobe z devetimi posteljami ter dve jedilnici, eno v izmeri 5 m × 3,80 m in drugo 6 m × 6 m. V kratkem bo dograjeno in urejeno tudi skupno ležišče za 30 oseb. Koča sprejema tudi abonente in je cena penzionu zelo nizka. Poleg ostale hrane in pijače bodo obiskovalci te postojanke dobili tudi sveže mleko. Za večje prijavljene skupine bo društvo preskrbelo potrebna prenočišča lahko tudi pri sosednjih stanovih in senikih.

Skozi Uskovnico drži znana pot na Triglav in sicer skozi Ciprje in Trstje, ki je bila v zadnjem času dobro popravljena, ali mimo planine Konjščice na Velo polje, kjer društvo oskrbuje Vodnikovo kočjo. Na Uskovnico so možni krajsi izleti z Rudnega polja (1 uro) ali iz Stare Fužine in iz Srednje vasi (1½ ure).

Zimsko-alpinistični tečaj na Zelenici. Dne 14. in 15. V. t. l. je alpinistični odsek PD Tržič na pobočjih Zelenice in Begunjsčice izvedel dobro uspel zimsko-alpinistični tečaj. Tečaj je vodil tov. Primožič Franc s 4 inštruktorji, udeležilo se ga je 12 alpinistov. Tečaj je bil namenjen predvsem začetnikom. Za zaključek je celotni tečaj kljub snežnemu meteuju krenil v različnih smereh po severni strani na greben — vrh Begunjsčice. Od tu so se podali na planino Prevalje ter nato po lovski stezi nazaj proti Zelenici, kjer je bil zaključek tečaja.

II. Planinski teden trboveljskih planinskih društev. Tokrat sta PD Trbovlje in PD Kum-Trbovlje zajeli organizacijo planinskega tedna zelo na široko. Glavne prireditve so se vršile od 9. do 17. julija t. l. Obe društvi sta imeli slavnostno sejo, nato so otvorili foto-razstavo planinskih slik v mali dvorani TVD Partizana. Izvedli so množični izlet na Mrzlico, organizirali planinsko predavanje, predvajali barvni film »Vzpon na Mount Everest«, imeli nato turistično predavanje in organizirali skupinski izlet v Bohinj in na Črno prst.

Trboveljska trgovska in uslužnostna podjetja so v okviru II. Planinskega tedna uredila vse svoje izložbe v planinskem stilu, društvi pa sta sporazumno z uredništvom »Zasavskega tednika« izdali posebno izdaje tega tednika, ki so jo brezplačno prejeli vsi naročniki tednika. Stroške za tisk te posebne izdaje tednika sta društvi krili iz oglasov.